

Zelo človeški, zelo božji (11) – In tedaj ti svet spregovori

Zmernost glede naše želje po spoznavanju nam omogoča, da dosežemo bistvo stvarnosti in postanemo kontemplativne duše sredi sveta.

7. Feb. 2024

Človek lahko na isto stvar gleda na različne načine. Na veliki gostiji, kjer je vse polno raznovrstnih jedi, barv in okrasja, bo imel očaran pogled fotografa prav malo skupnega s

hlepečim pogledom požrešneža. Ali če pomislimo na bolj običajne situacije: naš pogled ob *površnem* pregledovanju naslovov v časopisu je ponavadi precej drugačen od pogleda, s katerim zremo sončni zahod. Razlike med temi načini gledanja niso samo posledica trenutnih okoliščin ali predmetov, ki jih imamo pred očmi. Razlikuje jih nekaj globljega, nekaj, kar je povezano z našim odnosom do sveta.

Ves nauk svetega Jožefmarija nas spodbuja, naj bomo »kontemplativne duše, včlenjene v prizadevanja tega sveta«. ^[1] Da bi to dosegli, se moramo naučiti gledanja na stvarnost na nov način: to bo pogled, ki ne zazna le enega vidika – *uporabnega delčka* – tega, kar imamo pred očmi; pogled, ki si ne želi enostavno prisvojiti in posedovati to, kar gledamo. Kontemplativni pogled dejansko ni ne sebičen ne posesiven: je prosojen, miren, dovzeten, velikodušen. In za

nekoga, ki hoče živeti z Bogom, usposabljanje za takšen način gledanja ni nekaj izbirnega ali neobveznega. Samo tako, da svoj pogled spremenimo, bomo lahko odkrili božanski sijaj v vsem, kar nas obdaja, ter uzrli globoko resnico stvari in dogodkov, kajti »v Njem živimo, se gibljemo in smo« (Apd 17,28).

Zanimivo je, da je ustanovitelj Opus Dei pri navajanju možnih tem, ki bi jih bilo treba obravnavati pri krščanskem izobraževanju mladih, zapisal: »Zunanje mrtvičenje, zlasti pogled; notranje mrtvičenje, še posebej radovednost.«^[2] Ta dva vidika, tesno povezana s kontemplativnim življenjem, sta del kreposti zmernosti, kar zadeva željo po spoznavanju, ki je ena najmočnejše zasidranih želja v naši naravi. Čeprav se beseda »zmernost« v običajnem jeziku morda povezuje z omejevanjem, je to precej nepopolno

pojmovanje. Latinska beseda za zmernost je *temperantia* in prihaja od *temperare*, kar pomeni »mešati stvari v pravem odmerku«. Tako je oseba, ki je zmerna v svoji želji po spoznavanju, nekdo, ki ne dopusti, da ga preplavi takojšnjost, temveč mu vedno uspe to preseči. V sebi razvija odprto, pozorno in tiho držo, ki ga pripravlja na to, da doseže bistvo stvari. In tedaj mu svet spregovori.

Radovedni pogled

Obstaja nek način gledanja, ki še ni bil deležen oblikovanja v zmernosti in se zdi podoben metulju, ki skače s cveta na cvet. To je drža nekoga, ki se pri vsaki stvari zadrži za najkrajši možen čas, ki je potreben, da poteši svojo radovednost in pobere, kar mu je všeč. Cilj tega pogleda ni to, da bi bil prežet od stvarnosti ali da bi jo dojel v vsej njeni globini, temveč je cilj predvsem iskanje užitka, ki ga prinaša čutno zaznavanje, ali pa

bežnega ugodja, ki ga povzroči konzumiranje novih informacij o svetu. To je tisto, kar sveti Janez imenuje »poželenje oči« (1 Jn 2,16), sveti Tomaž Akvinski pa bo več stoletij pozneje temu rekel *curiositas* (radovednost).^[3] Po njegovem mnenju je *curiositas* en pol, temu nasprotni pol pa je *studiositas*, ki pomeni najti tisti pravi odmerek v našem hrepenenju po spoznavanju, kar je ravno del zmernosti. *Studiositas* si ne prizadeva zgolj za določitev meje, temveč hoče odstraniti ovire, ki nam preprečujejo globoko spoznavanje, in ne ustavlja se ob naporu in utrujenosti, ki sta del vsakega učnega procesa.

Morda se zdi, da če se prepuščamo radovednosti, to pomeni zgolj držo, ki naj ne bi imela takega posebej globokega dosega in bi vplivala le na obrobje našega bivanja. Kaj mi lahko škodi, če enostavno hodim po svetu s široko odprtimi očmi in pri tem

izkusim vse, kar se mi ponuja? Toda prisluhnimo tem Jezusovim besedam: »Svetilka telesa je oko. Če je torej tvoje oko čisto, bo svetlo vse tvoje telo« (Mt 6,22). Če oko razsvetljuje celotno telo, potem naš pogled vpliva tudi na naše srce. Dogaja se, da *radovednost, skoraj ne da bi se tega zavedali*, polagoma poganja vse globlje korenine v našem bitju. Včasih to razpršenost zlahka zaznamo v svetu družbenih omrežij ali na spletu: zalotimo se pri skakanju s strani na stran, ne da bi sploh vedeli, kaj iščemo. In v ozadju tega blodenja vajenega pogleda se morda pojavi tavajoči nemir duha, ki se odraža v hudournikih nepremišljenega govoričenja, v lahkomišelnosti ali notranji vznemirjenosti.

V tem smislu je pogled, ki skače s cveta na cvet, »lahko znamenje popolnega izkoreninjenja; pomeni lahko, da je človek izgubil zmožnost

prebivanja v samem sebi«. ^[4] V večjem ali manjšem zavedanju o svoji notranji praznini skušamo zbežati ven, v svet raztresenosti, in paradoksalno zapustimo edini kraj, kjer lahko najdemo tistega, ki lahko poteši našo žejo. Sveti Avguštín je to izkušnjo izrazil takole: »In glej, bil si v meni, in jaz sem bil zunaj, in tam sem te iskal, nelep sem se gnal za lepimi stvarmi, ki si jih ti ustvaril. Z menoj si bil, jaz ne s teboj. Daleč od tebe so me držale stvari, ki sploh ne bi bivale, ko ne bi v tebi bivale.« ^[5]

Vse to pojasnjuje, zakaj je za to, da bi s pogledom dosegli bistvo stvarnosti, treba hkrati z odpiranjem vrat v lastni notranji svet vršiti umirjen proces razločevanja: treba se je ustaviti, premisliti in se ne prepustiti naglici. Na primer, preden pritisnemo na *play* za predvajanje kateregakoli privlačnega videoposnetka ali serije, je dobro premisliti, ali je to res tisto, kar v tem

trenutku hočemo storiti. Kdor se zna odreči temu, kar škoduje njegovi duši ali kar mu enostavno preprečuje rast, »se zaveda, da je žrtev samo navidezna: kajti ko živimo tako [...], se osvobodimo mnogih sužnosti in lahko v notranjosti srca okušamo vso božjo ljubezen«. ^[6]

»Sprosti se. – Moraš se sprostiti! ... in široko odpreti oči, da vanje neovirano vstopajo podobe,« zapiše sveti Jožefmarija izzivajoč bralca knjige *Pot*. Nato pa brž odgovori: »Povsem jih zapri! Živi notranje življenje in v neverjetni barvi in kontrastih boš videl čudeže boljšega, novega sveta: in govoril boš z Bogom.« ^[7] Seveda ustanovitelj Opus Dei ne želi, da ne bi gledali in se prepojili s to stvarnostjo, ki nam jo on sam predlaga kot kraj srečevanja z Bogom. Bolj kot to nam pravi, da je ta zunanji pogled v resnici povezan z našim notranjim svetom in ga

obenem v določeni meri oblikuje – v dobrem ali slabem smislu.

Pogled osebnega interesa

Pogled, ki ni vaje zmernosti, se lahko tudi nevede prepoji s sebičnimi, posesivnimi interesi, podobnimi interesu živali, ki išče svoj plen. »Pomisli, da je pohlepno oko huda reč« (Sir 31,13), opozarja Sveto pismo. Podobno kot pogled, ki tava s cveta na cvet, tudi ta *plenilski* pogled običajno ni odraz nečesa površinskega: pogosto razkriva odnos do sveta, ki se skriva v globini osebe. To je drža nekoga, ki vse vidi skozi prizmo lastnega interesa in posledično vrednoti svet glede na takojšnjo korist, ki mu jo prinaša. To je tako, kot da bi se srce zaustavilo in gledalo na vse z enega samega zornega kota; kot da bi vsa ostala gledišča postala zamegljena.

Nezmernost je uničujoča, ker človeka naredi pristranskega in

neobčutljivega za umirjeno dojemanje resničnosti in oseb z vsemi njihovimi odtenki. To pa vpliva na njegove odločitve, saj je pomanjkanje pristnega poznavanja okolja ovira za pravilno odločanje. Požeruh je na primer ujet v iskanje užitkov za svoj okus; na gostiji je nezmožen zaznati vso ustvarjalnost in lepoto, ki se mu ponuja. Izbral bo tisto, kar je največje ali kar mu prinaša najintenzivnejša doživetja, vendar v tem ne zna resnično uživati, še manj pa je zmožen pozornega pogovora z drugimi, ki človeka bogati.

Ta pogled, usmerjen v lastne interese, vpliva tudi na odnose z drugimi. Kdor ni usvojil sposobnosti svobodnega pogleda, običajno gleda na ljudi z vidika koristi, ki mu jo prinašajo, ali z vidika uslug, ki jih lahko od njih pričakuje. Njegova prva reakcija ni, da bi drugega pogledal v oči in ga vprašal, kako se

počuti, kaj potrebuje, kaj lahko zanj stori, niti da bi zaznal edinstvenost ali čar njegove osebnosti. Ta slepota duha, ta nezmožnost videti božjo sled v ljudeh okoli nas, ne izvira iz zmedenosti, ki jo povzročajo čutni dražljaji, ampak iz izkrivljenega pogleda, ki ga je omrtvila nezmernost. »Naše srce se lahko naveže na resnične ali na lažne zaklade, v katerih lahko najde pravi počitek, ali pa se prepusti uspavanju, postane lenobno in brezčutno,« je dejal papež Frančišek v neki poslanici za svetovni dan mladih. »Koliko energije je v sposobnosti ljubiti in biti ljubljen! Ne dopustite, da bi bila ta dragocena vrednota izmaličena, uničena ali oškodovana. To se zgodi, kadar naše odnose zaznamuje instrumentalizacija bližnjega za lastne sebične cilje.«^[8]

Nekateri sadovi zmernosti

Kdor pridobi zmeren pogled, vidi svet z novimi očmi in odkriva neslutena čudesa. Umerjenost osvobaja, prečiščuje srce, omogoča veder odnos do ljudi in stvari: v naši notranjosti spodbuja rast iskrenega zanimanja, ki se ne prepušča navideznosti in se ne prenagli s površnimi sodbami. Prvi učinek zmernosti je torej »mir srca«, ki izvira iz reda v človekovi notranjosti.

^[9] Nenavezan in čist pogled je uprt v resnične zaklade, kjer lahko najde pravi počitek. Eden od načinov za rast v tej občutljivosti je, da se odločimo gledati na svet ob pomoči ljudi, ki znajo v stvarnosti prepoznati bogate in raznolike odtenke, česar so sposobni denimo umetniki in pesniki. Gotovo se spomnimo kakšnega pogovora s človekom, čigar razmišljujoče besede o kakem umetniškem delu so nam razkrile nove poteze sveta.

Še drug sad zmernosti je sposobnost, da svoje moči osredotočimo na projekte, ki smo si jih zastavili. To, da ne gledamo v mobilni telefon po nepotrebnem ali da se med delom oziroma učenjem ne izgublamo na spletu, se morda zdi kakor malenkost, ki naj ne bi imela vpliva na potek našega življenja. V resnici pa so tovrstna majhna odrekanja lahko odločilna, da se osredotočimo in z vsemi močmi uresničimo, kar si želimo. Če rečemo »ne« temu, kar razprši um med tisoč stvari, je to hkrati »da« v smeri tega, kar je zares pomembno. Poleg tega to prizadevanje razvija našo notranjost in sčasoma pomaga razkrinkati, kar je površinskega, kot izgubo časa in svobode. »Življenje takrat ponovno dobi odtenke, ki jih je prekrila nezmernost; človek je ponovno zmožen skrbeti za druge, z vsemi deliti, kar je njegovega, se posvečati velikim nalogam.«^[10]

Nenavezan, miren in prosojen pogled nas bolj kot karkoli drugega usposablja za odkrivanje resnične lepote vsega, kar obstaja. Živeti krepost zmernosti pomeni biti zmožen uživati več, ne manj, tako v duhovnih kot tudi v čutnih stvareh. Svoboden odnos do sveta, osvobojen tesnobnega iskanja užitka ali samopotrditve, nam omogoča zaznati resnico o stvareh in osebah; daje nam odkrivati lepoto tudi v najbolj občutljivih in diskretnih rečeh.» Po pravici je bilo rečeno: le kdor ima čisto srce, se zmore smejati svobodno in osvobajajoče. Nič manj ne velja, da samo tisti, ki gleda v svet s čistimi očmi, doživlja njegovo lepoto.«^[11]

Zmeren človek doseže večjo globino, prodre globlje v resnico stvari: svet mu govori o Bogu. In kdor se bo podal na to pustolovščino, se bo zato sčasoma prepoznal v vzkliku svetega Jožefmarija: »Moj Bog! V vsem, kar vidim, odkrivam milost in lepoto.«^[12]

[1] Sv. Jožefmarija, *Navodilo za Delo sv. Mihaela*, 8. 12. 1941, št. 70.

[2] Sv. Jožefmarija, *Navodilo za Delo sv. Rafaela*, 9. 1. 1935, št. 135.

[3] Sv. Tomaž Akvinski, *Teološka suma*, II-II, q. 167 a.1 ad 2; a. 2 ad 1.

[4] Josef Pieper, *Srčnost in zmernost*, str. 116.

[5] Sv. Avguštin, *Izpovedi*, X, 27.

[6] Sv. Jožefmarija, *Božji prijatelji*, št. 84.

[7] Sv. Jožefmarija, *Pot*, št. 283.

[8] Frančišek, *Sporočilo*, 31. 1. 2015.

[9] Josef Pieper, *Srčnost in zmernost*, str. 53.

[10] Sv. Jožefmarija, *Božji prijatelji*, št. 84.

^[11] Josef Pieper, *Srčnost in zmernost*, str. 77.

^[12] Sv. Jožefmarija, *Kovačnica*, št. 415.

Maria Schoerghuber

.....

pdf | document generated
automatically from [https://
dev.opusdei.org/sl-si/article/zelo-
cloveski-zelo-bozji-11-in-tedaj-ti-svet-
spregovori/](https://dev.opusdei.org/sl-si/article/zelo-cloveski-zelo-bozji-11-in-tedaj-ti-svet-spregovori/) (7. Avg. 2025)